

το στόλου, και έχοντες άπειρον τὸ μάχιμον ὕψων, πρὶν ἔτι συμπλακῶσι τῶν πτερυγῶν των μαχοῦσθαι τριήρεις, ὠθούμενοι πανταχῶς ἐν ὧν τοῦ παραλληλογράμου, ὅθι ἐτάθησαν, ἐκ σάλου τῆς θαλάσσης και τοῦ μεγάλου αὐτῶν πνεύματος, προὐβῆσαν ἀνεμῶσι εἰς τὸν νοτιόν, και ἐπέστησαν εἰς τὸ κέντρον τῶν Ἑλλήνων, ὅπου ἐτάττοντο οἱ Ἀθηναῖοι· τοῦτο ἄμα εἶδε γενόμενον ὁ τῶν Ἀθηναίων ναύαρχος, και ἐντρομος διὰ τὴν βιαίαν ἐπιστάσας τοῦ ἐχθροῦ, ἐτήμακεν ἐκ τῆς ναυαρχίδος πρὸς τὸν νότον αὐτοῦ πτέρυγας σύγχρονον τὴν ἐροδον, και ἐκινῶν κατὰ τάξιν περιπελέοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τοῖς Ἰωνας, παραλαίοντας τὴν δυτικὴν ἄκραν Πειραιῶς, και διεμάχοντο γενναίως. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Ἡρόδοτου (οὐραν. §. 86) οἱ Ἰωνες δὲν ἐπὶ τὴν ἰσχυρὰν ἀνίστασιν οἱ δὲ Αἰγινήται ἐσωθεν Ψυτταλείας μέχρι Σαλαμίως παρατεταγμένοι ἐπὶ τὸ ἀριστερόν, ἀνέλαθον περισσότερον ἀγῶνα κατὰ τὴν βοιωτικὴν θάλασσαν, και δεινὰ ἐποίησαν τὸ νὰ νικηθῶσιν ἀπέναντι ἔχοντες τὸν κυριάρχην αὐτῶν και δεξιῶν ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ θρόνου καθήμενον και ἐπιπέσειον (Ἡρόδ. οὐρ. βιβλ. 8. §. 90. και Πλουτάρ. περὶ τῆς ἡλικίας §. 13). Οὕτω πλέον ὁ ἀγὼν κατέστη γενικός, ὅθεν ἐπὶ τὸ κέντρον ὅπου ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιπεσοῦσθαι ἐπὶ τὴν πρῶσαν, ὡς προείπομεν, αἱ παρεισθύσαντες τριήρεις, ἤρξαντο βιαίαν και ὡς ἐξ ἐφόδου ἐπέσταντο, καθ' ἣν τῶν Περσῶν οἱ ναύαρχοι ἀνεμῶσι ἠγωνίζοντο· ἀλλὰ συνεισπέσειον τῶν προμάχων Ἑλλήνων, και τῶν λοιπῶν τριηράρχων συνεπιπέσειον, ἐκτώρωσαν ν' ἀντικρούσωσι τὴν ἐροδοδοθετισαντες τὴν ναυαρχίδα, και τὸν ἴδιον στόλον ν' ἀποκτείνωσι. Κατὰ δὲ τὰς δύο πτέρυγας Λακεδαιμόνιοι μετὰ τοῦ συμμαχικοῦ και οἱ Αἰγῆτες συνεπλήρουν τὴν πάλιν, κατακεραίοντες Περσικὰ πλοῖα, και καταποντίζοντες πολλότατα ἐχθρικά εἰς τὰ ὕδατα τῆς Σαλαμίως (21)

(21) Ἡρόδοτος ἐν Οὐρανία βιβλ. 8. §. 86. « τὸ πλῆθος τῶν νηῶν ἐν τῇ Σαλαμίῳ ἐκεραίετο, καὶ ἐπὶ τῇ Ἀθηναίων φειρόμενοι, αἱ δὲ ὑπὸ Αἰγινήτων ἄτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων οὐ κόσμωσιν ἐπὶ τῶν κατὰ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ συνεπλήρουν ἔτι, οὔτε σὺν νόμῳ ποιεῖον τῶν οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτό σοι συνίστασαι οἷον περὶ ἀπέβη· αἱ οὖν ἔσαν γε και ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέραν· ἀπὸ τῶν ἀμείνοντες αὐτοὶ ἐκυτῶν (x), ἣ πρὸς Εὐ-

Οἱ Πέρσαι ἐπολέμησαν ἐνταῦθα ἀνδρείως ὑπὸ τοῦ ἐκυτοῦ των γενόμενοι· τὸ μέρος τοῦτο ἐκείνου ἡγήσας ὁ ἄλλογίμος συγγραφεὺς τοῦ φιλοσοφικοῦ βιβλίου περὶ τῆς προόδου και τῆς πτώσεως τῆς Ἑλλάδος (σελ. 297) ἀπέδωκεν εἰς τοὺς ἑσπέρους τὴν σύγκρισιν ταύτην, ἣτις δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν ἀποθάνωσιν ἀμυνομένοι περὶ πατρίδος.

Ἐκ τούτων ὅλων ἐξάγομεν ὅτι, ἂν οἱ Πέρσαι ὠφελήθησαν ἐκ τοῦ οὐρίου και σφοδροῦ ἀνέμου και τοῦ μεγαπληθοῦς στόλου των εἰς τὸ νὰ βιάσωνται τὴν ἐπιστάσας, οὐχ ἤττον ὅμως και πρὸς τοὺς Ἑλλήνας βοηθητικὴ και λυσιτελεστάτη προσφερέτο ἡ θέσις [22]· διότι ἐκατέρωθεν τῆς εἰσόδου καιροφυλακτοῦντες ἀντιπρωροι πρὸς τοὺς εἰσπλέοντας Πέρσας ἐπέπιπτον πολλοὶ πρὸς ὀλίγους, μόλις τῶν προμάχων Περσῶν εἰσχωρησάντων εἰς τὸν βοιόν και δεύτερον, ὅτι ὁ αὐτὸς ἀνεμος συνέβαλε πολὺ εἰς τὸ νὰ τεῦθ ἐπενθαρβύνη ἀγωνιζομένους, διότι αἱ Ἑλληνικαὶ τριήρεις κατὰ μέτωπον φερόμεναι ἐκ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ παραλληλογράμου μετὰ πλάγιον ἀνεμον τοῦ ἐκ τοῦ πελάγους, συντηπίζοντο ἐξ ἀνάγκης, και ἀθρόαι διὰ τῶν ἐμβόλων ἐπερείδουσαι κατεσειον τὰς ἐχθρὰς, ὀλιγαριθμῶς μὲν προσηρομένας, βιαζομένους δὲ ὡς ἐκ τοῦ χωρίου και τῆς παρατάξεως τῶν Ἑλλήνων ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ, νὰ στραφῶσιν αἱ μὲν πρὸς τὰ δεξιά, αἱ δὲ πρὸς τὰ ἀριστερά, κατὰ τῶν ἐκατέρωθεν ἀντιπάλων· ἡ συστροφὴ αὕτη, ἂν και φαίνεται εὐκολοῦς, οὐδεὶς λόγος ὅτι παρὰ τοῖς Πέρσας ἦτο οὐχὶ μικροῦ πρόξενος θορύβου και ταραχῆς. Προσέτι δὲ ἡ ἐπιπρόσθεσις τῆς διόδου [και τοῦτο ἦτο τὸ ἐπιπλάθειον] προσγενομένη ἐκ τοῦ ἀπειροῦ πλήθους τῶν κατόπιον παρατεταγμένων Περσικῶν τριηρέων, ἐπισπενδοῦσάντων δὲ νὰ συμμεριθῶσι τοὺς ἀγῶνας, ἀνέβαλε τοὺς ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ναυαχοῦντας Πέρσας εἰς μεγάλην σύγχρισιν, και ἐγένετο παραιτίος τῆς μεγάλης αὐτῶν καταστροφῆς (23).

Οὐδεὶς λόγος ὅτι ἐκ τοῦ τρόπου τούτου τοῦ ναυμαχεῖν ἡ βλάβη ἀπέβη σημαντικωτάτη εἰς τοὺς Πέρσας, αἵτινες βλέποντες τέλος πάντων τὸ ἀδύνατον τοῦ ν' ἀνθέξωσι, ἤρχισαν νὰ στρέφονται πρὸς τὰ ὀπίσω (24)

• βοίη, πᾶς τις προθυμωμένος και δεξιῶν Ἐρξῆ·
• ἐδοκέε τε ἕκαστος ἐκυτὸν θεήσευ βασιλεῖα » και ἐν §. 89. « Ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανον νεν ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγης ὁ Δαρείου, Ἐρξῆς ἐὼν ἀδελφεός, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοὶ τε και ὀνομαστοὶ Περσῶν και Μήδων και τῶν ἄλλων συμμαχῶν ὀλίγοι δὲ τινες και Ἑλλήνων, ἄτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι αἱ νῆες διεσπείροντο, και μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι εἰς τὴν Σαλαμίνα διένειον κτλ.

[22] Πλουτάρ. Θεμιστοκλ. §. 1Α. 1Ε'.

(23) Ἡρόδ. Οὐραν. βιβλ. 8. §. 89. « τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσῃ διεσπείροντο, νείν οὐκ ἐπιστάμενοι· ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται εἰς φυγὴν ἐτρέποντο, ἐνταῦθα αἱ πλεῖστα διεσπείροντο· οἱ γὰρ ὅπισθε τεταγμένοι, εἰς τὸ πρόσθε τῆσι νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι, ὡς ἀποδείξομενοί τε και αὐτοὶ ἔργον βασιλεῖ, τῆσι σφετέρησι νηυσὶ φευγούσῃσι περιέπιπτον. »

(24) Πλουτάρ. ἐν βίῳ Θεμιστ. §. 1Ε. « Πρῶτος μὲν εὐλαμβάνει ναὺν Λυκομίδης ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τριηραρχῶν, ἧς τὰ παράσημα περικόψας ἀνέθηκεν Ἀπόλλωνι δαφνηφόρῳ οἱ δ' ἄλλοι τοῖς βαρβάρους